

[B] **WARS VAN DE WAAN EN MET MEDEDOGEN.
“SONGBOOK” VAN CABARETDUO KOMMIL FOO**

“De jonge komieken zijn bang voor de actualiteit”, zo laat de Vlaamse stand-upcomedian Geert Hoste in een krant optekenen. Goddank, denk ik dan. Er mag eindelijk weer een verhaal verteld worden, het mag eindelijk weer iets meer zijn dan de naam “Léonard” uitspreken, schaapachtig de zaal inkijken en aannemen dat die dan in lachen uitbarst, of er dan een grappige oneliner volgt of niet. Als de Vlaamse humor zich de voorbije decennia heeft onderscheiden van de Hollandse dan is het precies door het standpunt van waaruit de cabaretier naar de wereld om zich heen kijkt. Het licht betweterige geschimp op politiek en maatschappij ligt de mild-hufferige Nederlander nu eenmaal beter dan de Vlaming. Wim Kan, Youp Van 't Hek en Neerlands Hoop of meer recentelijk Hans Teeuwen, Theo Maassen en Javier Guzman zetten vlijmscherp het establishment te kakken met een bravoure waar ze probleemloos mee weggomen. Niemand uit het publiek zal zeggen: “Wat denkt die Teeuwen wel?”, “Met welke autoriteit praat die Kan?” of “Waarom doet die Dolf Jansen het dan niet zelf?”. Natuurlijk heeft Nederland ook wel zijn schlemielienhumor: Dorus, Toon Hermans of Herman Finkers, maar ze zijn eerder uitzondering dan regel. Niet zo in Vlaanderen, waar de toon werd gezet door de klungelige Urbanus. Vlamingen zijn erg vertrouwd met de underdogpositie en ze blijken die dan ook meesterlijk op het podium te kunnen brengen.

Dat dit best ook met bravoure en taalvirtuositeit gepaard kan gaan, bewijst het cabaretduo Kommil Foo al twintig jaar. Dat viel me eens te meer op bij het doorbladeren van Songbook, een bundeling van een aantal teksten, naar aanleiding van die twintigste verjaardag. Kommil Foo zijn de broers Mich (*1969) en Raf (*1965) Walschaerts. Dat nu alleen de liedjesteksten zijn gebundeld, betekent niet dat een zaalshow van het duo een aaneenrijging van liedjes is. Een voorstelling van Kommil Foo is een lang uitgesponnen, mooi gecomponeerde vertelling. De liedjes maken deel uit van het verhaal of illustreren het. De uitstraling van de broers Walschaerts heeft absoluut niets van de meelijwekkende types die Urbanus of Wim Helsen op de bühne zetten, maar nu je hun liedteksten rustig zwart op wit erop kunt

nalezen, blijkt dat ook zij eigenlijk voor het leeuwendeel *born losers* hebben bezongen.

*Hij die wacht
Hij die altijd klaarstaat
En paraat
Hij meldt zich aan
De reserveman
De goedgezak die zich schikt
Die zich stil beschimpen laat
De tweede in rij*

De verhalen van Kommil Foo zijn dichtbevolkt met reservelui zoals in dit lied. Het leven is sappelen, maar het is maar weinigen gegeven om daar iets mee te bereiken. Dat lijkt de baseline van het werk van Kommil Foo. Moet het gezegd worden dat hun humor op herkenning is gebaseerd? Zelfs het heroïsche Wilde Westen wordt het toneel voor trieste melancholie:

*Maar 's nachts ben je vrij
en je broers zijn erbij
Maar je wordt van dat dromen zo moe
Dalton Joe*

Binnen het segment van zielenpoten kiezen de Walschaerts nog het liefst voor mislukkelingen in de liefde. De liedjes over liefdesverdriet, liefdesbedrog en hunkering naar de onbereikbare liefde maken ruim de helft van de liedbundel uit. Kommil Foo schuwt daarbij het melodrama niet:

*ach zuster breng me verder weg van haar
doe me vergeten wie, hoe of waar
opdat ik nooit nog denken zou
dat ik zielsveel van haar hou*

Toch stijgen de meeste teksten ver boven het niveau van de smartlap uit. Dat komt enerzijds door de taal. De teksten zijn geen poëzie, daarvoor klinken ze te alledaags, maar precies daarom zijn ze zo doeltreffend. Hoewel de regels zeer dikwijls rijmen, klinken die nooit als karamellenverzen. Zo krijg je een zeldzame ervaring bij het lezen, en dat is dan toch de bedoeling van dit *Songbook*, dat je geen liedjes leest maar verhaaltjes, zuinig geschreven vertellingen. Een ander stijlkenmerk dat de teksten

Raf en Mich Walschaerts, samen Kommil Foo.

van Kommil Foo boven de smartlap en het zielige melodrama uit tilt, is de groteske draai die aan veel liedjes een grappige wending geeft. Deze teksten komen tenslotte toch uit cabaretvoorstellingen. Neem nu het verhaal van *Speer*. Een man zit – alweer – te wachten op de liefde van zijn leven:

*Wat duren uren lang, als je wacht en keer op keer,
hoopt dat ze zal komen
Maar wanneer, da's de vraag, wanneer*

Dan wordt er aan de deur geklopt. De man, blind van opwinding, zwaait de deur open en kust de bezoeker meteen hartstochtelijk op de mond. Het blijkt de melkboer te zijn, met een snor. Daarna volgen alweer vele verzen van gezwollen hunkering die dit keer beantwoord worden met een telegram:

*In haar handschrift staat geschreven, vanavond half zeven
Restaurant "Het Stille Leven"*

Het etentje verloopt erg romantisch, weer ligt melodrama op de loer, tot de pruik van zijn date in de vlammen van het kaarslicht opgaat:

*Ze grijpt me bij de keel, dwingt me op de knieën neer
De smeerlap had z'n snor geschoren
En rijgt me aan zijn speer.*

Sommige liederen zijn in hun geheel schoolvoorbeelden van een groteske. 'Worsten' is het verhaal van een slager die een verkeerde, veel te grote hoeveelheid bruine worsten geleverd krijgt. Hij schreeuwt, door de slechte gsm-verbinding, in een overvol café, in zijn mobieltje: "Alle bruinen terug, vol is vol." Het volgende ogenblik wordt hij door een dolle menigte over het dorpsplein gedragen, de Vlaamse pers stroomt toe en een strofe later wordt hij met privéchauffeur naar het parlement gereden. Grotesk, jawel, en qua maatschappelijke relevantie kan het wel tellen, niet meneer Hoste?

De liederen lezen als verhaaltjes en spelen als filmpjes af op je netvlies. Kommil Foo schrijft zeer zintuiglijk en pikt er die details uit die je als toehoorder of lezer meteen in het juiste decor, op de juiste filmset brengen:

*Je wisselt geld
En trekt gauloises
Uit de nieuwe sigarettenautomaat
Kies de derde kruik van links
Je telt de flessen op een rij
Bestel bier*

Zuinig geschreven vertellingen, dat zijn ze ook niet allemaal. Vooral in het recentere werk schrijft Kommil Foo veeleer lang uitgesponnen monologen.

Ze krijgen wel eens het verwijt drammerig te worden, maar de vloedgolf aan woorden, de tsunami van beelden en bedenkingen, de videoclipnelheid waarmee de verhaallijnen verspringen, brengen je als toehoorder ook in een soort trance. Het heeft iets bezwerends. Twee parels uit hun jongste productie *Wolf* blijven ook als leestekst overeind en hebben eenzelfde meeslepend effect. 'Kop in het zand' is alweer een grotesk verhaal over alweer een mislukte liefde. 'De volgende' is een heftige discussie tussen mens en God:

*Ik heb u geschapen
Ik heb u bedacht
Ik heb u geschapen
Ik heb u bedacht
Ik heb u zo geschapen
Opdat gij mij zou kunnen bedenken
Ik heb u zo bedacht
Opdat gij mij zou kunnen scheppen*

De argumenten van God zijn snel op, die van de mens daarentegen niet:

*Ik heb u slecht bedacht
Want u hebt er niets van terecht gebracht
Er wordt in uw naam
Met man en macht gevochten
Hele legers afgeslacht
In uw naam worden kinderen verkracht
Alleen ellende voortgebracht*

Het wordt een lange aanklacht tegen religieus fanatisme en tirannie maar de groteske twist op het eind, ondermijnt dan weer de volledige legitimiteit van de aanklacht:

*Halleluja
Richt uw blik hemelwaarts
Ik ben het, voornaam god
Familienaam walschaerts
Zing
Juich
Wees blij
Sluit aan achteraan de rij
Laat u volledig gaan
De nieuwe messias is opgestaan
De volgende*

Oeps, de bescheiden Vlaming valt uit zijn rol... Hoewel, dit keer is God misschien wel de *born loser*, de figuur met wie we compassie krijgen. Dat is een gevoel dat heel vaak in je opkomt als je het *Songbook* van Kommil Foo leest: een warm mededogen voor de verliezer, de schlemiel, de man (zelden of nooit een vrouw) die hard probeert, tegen beter weten in, om van het leven iets te maken. Maar de stelregel van Louis Davids blijft overeind in het werk van dit Vlaamse cabaretduo: "Als je voor een dubbeltje geboren bent, word je nooit een kwartje."

Toch heeft Kommil Foo één prachtige, heerlijke held gecreëerd. Ze hebben hem ook voor het allerlaatste liedje in het boek bewaard. Het verhaal van een jongetje dat door zijn leraar op school constant vernederd wordt en hem nu een briefje schrijft waarin hij zijn heldhaftige toekomst onthult:

*'t is niet meester frank
omdat u mij zo vaak straft
en mij 1 keer zelfs domkop heeft genoemd
nee, 't is gewoon iets hier vanbinnen
't heeft geen zin dat ik ontken
meester frank
ik voel dat ik een ruimtevaarder ben*

De hele school en leerstof kunnen zijn rug op, alleen zijn kleine vriendje op de laatste bank krijgt nog de groeten. Het einde is alweer netzo grotesk als het ontroerend is:

*o en voor ik het vergeet
linda van slagerij van gool
komt waarschijnlijk ook niet meer naar school*

"Nooit vrijblijvend en met een spreekwoordelijke hoek af", zo omschrijven de broers Walschaerts zichzelf. Ik beaam en ben blij dat dit al twintig jaar kan wars van Verhofstadt, Koning Albert en de andere figuranten van de waan van de dag.

WIM CHIELENS

KOMMIL FOO, *Songbook* (Mich & Raf Walschaerts), Lannoo, Tielt, 2010, 108 p.